

Чорна О. В.,

*суддя Покровського районного суду Дніпропетровської області,
аспірантка кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань ННІП ПФПНП
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*

СУДОВИЙ КОНТРОЛЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ЧИ НАЗРІЛИ ЗМІНИ ДО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНУ?

THE JUDICIAL CONTROL UNDER THE CIRCUMSTANCES OF MARTIAL LAW: WHETHER THE CHANGES TO THE CRIMINAL PROCEDURE CODE ARE ACTUAL?

Ця стаття присвячена аналізу деяких аспектів кримінального процесуального законодавства України, ухваленого під час правового режиму воєнного стану. Зокрема, розглянуто питання правомірності обмеження свободи людини із врахуванням відступу Україною від своїх зобов'язань за Європейською конвенцією з прав людини.

Констатується, що обмеження таких конституційних прав громадян на період воєнного стану як: недоторканність житла, таємниці листування, телефонних розмов і кореспонденції, заборону втручання в особисте і сімейне життя, свободи пересування значно понизило рівень міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в Україні.

Зроблений висновок, що існує об'єктивна необхідність внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України з метою запобігання свавільному втручання у права і свободи людини; сформовані пропозиції щодо змін правових норм, які стосуються функції судового контролю.

Досліджені деякі правові проблеми та колізії, які виникають при застосуванні статті 615 КПК України, правові норми, які регулюють питання обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою як функції судового контролю. У статті розглянута необхідність повернути слідчим суддям, судам їх повноваження, які були делеговані прокурорам в порядку ст. 615 КПК України, для чого пропонується внести відповідні зміни до цього Кодексу. Обґрунтована неможливість передачі повноважень слідчого судді, суду прокурору в жодних випадках, окрім як на період припинення роботи суду.

Пропонується виключити пункт 20-7 Розділу XI «Перехідні положення» КПК України, яким визначається, що під час дії надзвичайного або воєнного стану на території України тимчасовий доступ до речей і документів, які містять лікарську, банківську таємницю, персональні дані та інформацію, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій про зв'язок, абонента здійснюється на підставі постанови прокурора, погодженої з керівником прокуратури.

Необхідність виключення цієї норми закону обґрунтована тим, що вона прямо суперечить ст. 163 КПК України та є свавільним втручанням у права людини, закріплені ст. 8 Конвенції прав людини.

Також у статті проаналізовані проблемні питання застосування автоматичного продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою і викладені пропозиції щодо вдосконалення цих норм.

Зроблений висновок про неприпустимість свавільного втручання у права та свободи особи у кримінальному процесі навіть в умовах воєнного стану.

Запропоновано внести зміни до КПК України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» з метою усунення правової колізії та з метою дотримання прав людини в частині права на свободу та особисту недоторканність.

Ключові слова: кримінальний процесуальний кодекс, права людини, дерогація, запобіжні заходи, надзвичайний правовий режим.

The aim of the article is the analysis of some aspects of Criminal Procedure Code (CPC) of Ukraine which were entered into CPC under the armistices of martial law. In particular, the problem of legality of retraction of human freedom under the circumstances of waiver of obligation of Ukraine due to the European Convention of human rights. Some legal problems and conflicts due to No 615 Article of CPC as well as the problems of preventive measure as a were custody as a function of judicial control were investigated. The necessity of regaining of authority for judges, and courts delegated to prosecutors due to No 615 Article of CPC was investigated. The corresponding changes were proposed for amending CPC to fulfil abovementioned.

It is stated that lowering of such constitutional rights of externs as privacy, the secret of correspondence, telephone talks and prohibition of interference, into family and private life and freedom of movement under the circumstances of martial law lowered dramatically the level of international legal standards of human rights in Ukraine.

It is concluded that there is an objective necessity of amending CPC of Ukraine in order to prevent arbitrary interference into human rights and freedom; propositions concerning changes of legal norms due to judicial control were proposed.

It is suggested to exclude Item 20-7 Chapter XI of CPC "Transitional Provisions" which determines that under the circumstances of extraordinary and martial law on the territory of Ukraine a temporary access to items and documents including medicinal and bank secret, personal data and operator's and provider's information concerning a subscriber's connections is carried out due to prosecutor's order which is coordinated with the head of the prosecutor's office.

The necessity of excluding of this legal norm is justified by the fact it contradicts No 163 article of CPC of Ukraine and it is an arbitrary interference auto human rights which are established by No 8 article of Convention of Human Rights.

The impossibility of delegation of the investigating judge and court power to the prosecutor in no condition except the period of suspension of court work. Besides, some problems of application of automatic extension of the preventive measure as custody were analyzed and some propositions concerning improvement of the norms of law were suggested.

The idea concerning inadmissibility of arbitrary interference with Individual rights and freedom even under the circumstances of martial law was concluded

It was proposed to amend changes to CPC and "about previous imprisonment" Law of Ukraine in order to eliminate the legal conflict and to observe human rights, freedom and personal integrity.

Key words: *Criminal Procedure Code, human rights, derogation, preventive measure, extraordinary legal regime.*

Постановка проблеми. Зміни до кримінального процесуального законодавства України, прийняті під час правового режиму воєнного стану, підлягають системному аналізу на предмет їх актуальності та відповідності принципу верховенства права, в тому числі, з урахуванням застосованої Україною дерогації. За рік їх впровадження та застосування в судовій практиці вже є очевидним, що існує об'єктивна необхідність внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України (надалі – КПК, Кодекс) з метою запобігання свавільному втручання у права і свободи людини.

Аналіз досліджень за даним напрямом свідчить, що питання застосування статті 615 КПК, а також питання застосування запобіжних заходів під час воєнного стану висвітлювалися такими правниками як І.В. Гловюк, В.А. Завтур, В.В. Михайленко, В.В. Рогальська, Г.К. Тетерятник, І.С. Шаповалова та ін. У той же час, питання необхідності системних змін діючого законодавства у сфері судового контролю доки не досліджувалося.

Цілями цієї статті є аналіз правових норм КПК, пов'язаних із здійсненням судового контролю та внесення пропозицій щодо змін правових норм, які стосуються функції судового контролю.

Виклад основного матеріалу.

24 лютого 2023 року минає річниця з дня початку повномасштабної військової агресії Російської Федерації проти України.

Вже можна підвести перші підсумки щодо ефективності та актуальності кримінального процесуального законодавства України, ухваленого в зв'язку із введенням воєнного стану та сформулювати пропозиції, спрямовані на відновлення функції судового контролю.

Повномасштабне вторгнення РФ стало безпрецедентним випробуванням для належного функціонування всіх державних інституцій, у тому числі, правоохоронних органів та судової системи України.

У перші ж дні війни український парламент прийняв низку законів, спрямованих на забезпечення сталого функціонування правової системи.

Як відомо, серйозними викликами для органів досудового розслідування, прокуратури та судів України стали питання фактичної неможливості проведення слідчих дій, досудового розслідування і звернення до суду з обвинувальним актом, продовження строків досудових розслідувань, втрати матеріалів кримінальних проваджень та судових справ, етапування й конвоювання підозрюваних, обвинувачених до слідчого судді та в судові засідання, утримання засуджених у місцях позбавлення волі, розташованих на тимчасово окупованих територіях або у зоні ведення активних бойових дій.

Однак, як би станом на 24.02.2022 року кримінальне процесуальне законодавство містило б чітку процедуру здійснення досудового

розслідування та судового розгляду в умовах воєнного стану, багатьох проблем практичного застосування внесених до КПК змін, вдалось би уникнути.

Надзвичайної актуальності набуло питання судового контролю за дотриманням прав, свобод та законних інтересів осіб у кримінальному процесі в умовах воєнного стану, у першу чергу, в аспекті забезпечення права особи на свободу й особисту недоторканність, повагу до приватного та сімейного життя.

Проблема поглибилася внаслідок вимушеного відступу Україною від своїх зобов'язань за Європейською конвенцією з прав людини (далі – Конвенція) в порядку статті 15 Конвенції (дерогації) [1].

Так, пунктом 3 Указу Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України №2102-IX від 24.02.2022 року із подальшими змінами, встановлено, що у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України [2].

Обмеження таких конституційних прав громадян на період воєнного стану як: недоторканність житла, таємниці листування, телефонних розмов і кореспонденції, заборону втручання в особисте і сімейне життя, свободи пересування значно понизило рівень міжнародно-правових стандартів захисту прав людини в Україні.

Протягом 2022 року до КПК неодноразово вносилися зміни, спрямовані на удосконалення процедури досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень в умовах воєнного стану, які в основному, характеризуються зниженням рівня гарантій захисту прав людини у кримінальному провадженні та значним ослабленням функції судового контролю.

Внаслідок певної стабілізації ситуації в Україні, на нашу думку, назрів аналіз цих правових норм та необхідність внесення змін до Кодексу.

Питання внесення змін до КПК та інших законів, пов'язаних, зокрема, із здійсненням ефективного судового контролю, можна роз-

ділити на дві групи: 1) зміни, що є актуальними на зараз, спрямовані на усунення правових колізій та вирішення проблемних питань на сьогодні; 2) зміни, спрямовані на подальшу перспективу, метою яких є вироблення ефективного механізму роботи органів досудового розслідування та судів в умовах надзвичайних правових режимів.

Метою цієї статті є формулювання пропозицій щодо внесення змін до кримінального процесуального законодавства, які є актуальними станом на зараз, оскільки друга група змін потребує системного детального аналізу та складення такого ж цілісного, комплексного, детального законопроекту, що потребує часу.

Після початку повномасштабної агресії РФ проти України Законом України №2111-IX від 03 березня 2022 року до Кодексу внесені зміни, спрямовані на делегування низки повноважень слідчого судді (розгляд клопотань про тимчасовий доступ до речей, документів, арешту майна, надання дозволу на затримання з метою приводу, проникнення до житла чи іншого володіння особи, обшуку, отримання зразків для експертизи, проведення негласних слідчих (розшукових) дій, продовження строків досудового розслідування, а також обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою) керівнику органу прокуратури в умовах воєнного стану [3].

Законом України № 2462-IX від 27 липня 2022 року внесені зміни до п.2 ч. 1 статті 615 КПК шляхом викладення його в новій редакції, відповідно до якої повноваження щодо обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою повернені слідчим суддям, судам у повному обсязі [4].

Отже, станом на теперішній час обґрунтування можливості виконання керівником відповідного органу прокуратури повноважень слідчого судді, передбачених статтями 140, 163, 164, 170, 173, 206, 219, 232, 233, 234, 235, 245-248, 250 та 294 Кодексу, обумовлюються двома обставинами, які існують одночасно та викладені у гіпотезі п. 2 ч. 1 ст. 615 та у ч. 1 ст. 615 Кодексу: у разі введення воєнного стану та якщо відсутня об'єктивна можливість виконання таких повноважень слідчим суддею [5].

Нам представляється, що «об'єктивна можливість» – це максимально неконкретна дефі-

ніція, яка не сприяє єдності практики та не гарантує належного дотримання прав людини у кримінальному процесі. Адже зловживання прокурором такими повноваженнями може поставити під сумнів належність та допустимість доказів під час судового розгляду.

Як відомо, питання зміни територіальної підсудності судів, які припинили свою роботу, оперативно вирішено Верховним Судом шляхом здійснення відповідних розпоряджень про зміну територіальної підсудності, отже, є досить сумнівною практична можливість виконувати повноваження слідчого судді прокурором.

На нашу думку, навіть в умовах воєнного стану не може виникнути якихось інших підстав для делегування таких повноважень слідчого судді як: привід, тимчасовий доступ до речей і документів, арешт майна, захист прав людини в порядку ст. 206, допиту в порядку ст. 225 в режимі відеоконференції, обшук, примусове відібрання зразків для експертизи, проведення негласних слідчих дій, подовження строку досудового розслідування – прокурору. Адже зрозуміло, що всі ці процесуальні дії неможливо проводити на тимчасово окупованій території або території, де йдуть активні бойові дії, оскільки на таких територіях припиняють роботу не тільки суди, але й поліція, й прокуратура. У той же час на всій іншій території України суди працюють у штатному режимі.

Жодних інших обставин, окрім припинення роботи судів, навіть під час дії правового режиму воєнного стану для передачі повноважень слідчого судді\суду прокурору існувати не може.

У зв'язку з цим, на випадок можливого загострення ситуації, пропонуємо гіпотезу п. 2 ч. 1 ст. 615 та у ч. 1 ст. 615 КПК викласти більш чітко та конкретизовано, наприклад, зазначити, що: «...якщо відсутня об'єктивна можливість виконання таких повноважень слідчим суддею внаслідок припинення роботи суду, у період з моменту припинення роботи суду й до моменту зміни територіальної підсудності такого суду...».

Саме таким чином можна визначити період у часі, коли повноваження слідчого судді виконує керівник відповідного органу проку-

ратури та обмежити прокурора таким періодом у часі.

Також абсолютно свавільною через рік з початку введення воєнного стану та певної організаційної й соціальної стабілізації стану в Україні, є правова норма, яка міститься у ч. 2 ст. 615 КПК наступного змісту: *«Строк дії ухвали слідчого судді про тримання під вартою чи постанови керівника органу прокуратури про тримання під вартою, прийнятої відповідно до вимог та з урахуванням обставин, передбачених цією статтею, може бути продовжений до одного місяця керівником відповідного органу прокуратури за клопотанням прокурора або за клопотанням слідчого, погодженим з прокурором. Строк тримання під вартою може продовжуватися неодноразово в межах строку досудового розслідування»* [5].

Як вже зазначалося вище, відбулася зміна територіальної підсудності тих судів, які вимушено припинили свою роботу і слідчі судді цих судів здійснюють свої повноваження; на територіях, де зараз не функціонують українські суди, так само не функціонують органи поліції та прокуратури. Отже, у жодному випадку не може виникнути правової та практичної необхідності продовження прокурором строку дії ухвали слідчого судді чи постанови керівника органу прокуратури керівником органу прокуратури, та ще й неодноразово.

На нашу думку, частину 2 статті 615 КПК слід виключити.

Виходячи з викладеного, підлягає трансформації й ч. 3 ст. 615 КПК наступного змісту: *«Про рішення, прийняті прокурором у випадках та порядку, передбачених цією статтею, невідкладно за першої можливості повідомляється прокурор вищого рівня, а також суд, визначений у порядку, передбаченому законодавством, з наданням копій відповідних документів не пізніше 10 днів з дня повідомлення»* [5].

По перше, незрозуміло які саме рішення маються на увазі, про які прокурор повинен повідомити суд. По друге, незрозуміла мета такого повідомлення та подальші дії суду. По третє, за наявності працюючих судів, які розглядають справи у тому числі за зміненою територіальною підсудністю, виникає питання які такі рішення прокурор може прийняти замість суду?

Отже, ч. 3 ст. 615 КПК підлягає уточненню, а для цього необхідно розуміти правову думку законодавця та мету внесених змін.

Пункт 20-7 Розділу XI «Перехідні положення» КПК (в редакції Закону № 2462-ІХ від 27 липня 2022 року) містить ще одну імперативну норму наступного змісту: *«Під час дії надзвичайного або воєнного стану на території України тимчасовий доступ до речей і документів, визначених у пунктах 2, 5, 7, 8 частини першої статті 162 цього Кодексу, здійснюється на підставі постанови прокурора, погодженої з керівником прокуратури»* [4].

Зокрема, йдеться про документи, які містять лікарську, банківську таємницю, персональні дані та інформацію, яка знаходиться в операторів та провайдерів телекомунікацій про зв'язок, абонента. При цьому зміни до ст. 162, 163 КПК не вносилося і ч. 6 ст. 163 Кодексу, як і раніше, визначає, що: *«слідчий суддя, суд постановляє ухвалу про надання тимчасового доступу до речей і документів, які містять охоронювану законом таємницю, якщо сторона кримінального провадження, крім обставин, передбачених частиною п'ятою цієї статті, доведе можливість використання як доказів відомостей, що містяться в цих речах і документах, та неможливість іншими способами довести обставини, які передбачається довести за допомогою цих речей і документів»* [5].

Таким чином, по перше, має місце правова колізія. По друге, гіпотеза п.20-7 Перехідних положень Кодексу викладена таким чином, що можна зробити висновок про наявність імперативного права здійснювати такі повноваження будь-яким прокурором на будь-якій території України без звернення до слідчого судді. Враховуючи, що суди наразі здійснюють свою роботу у штатному режимі, а питання щодо зміни територіальної підсудності оперативно вирішуються Верховним Судом, незрозуміла правова підстава для здійснення таких повноважень прокурором. Ця норма містить в собі небезпеку свавільного порушення права людини щодо таємниці листування, телефонних розмов і кореспонденції, заборону втручання в особисте та сімейне життя й може стати предметом розгляду в ЄСПЛ за скаргою на порушення державою ст. 8 Конвенції. Знову ж, виникає питання належності та допустимості

у такий спосіб отриманих доказів під час судового розгляду.

На нашу думку, цю норму слід виключити із Кодексу.

Частиною 2 статті 615 КПК (в редакції Закону №2111-ІХ від 03 березня 2022 року) було врегульовано питання продовження строків дії ухвали слідчого судді чи постанови прокурора про тримання під вартою, яке було надане прокурору [3].

Частинами 5,6 статті 615 КПК передбачається автоматичне продовження строку дії ухвали слідчого судді (в редакції закону № 2462-ІХ від 27 липня 2022 року доповнено ще й постанови прокурора) про обрання запобіжного заходу у виді тримання під вартою у разі неможливості проведення підготовчого судового засідання або неможливості розгляду такого питання в судовому засіданні [4].

Ця правова новела викликала багато питань і призвела до неоднозначної судової практики, оскільки не був визначений процесуальний механізм та процесуальна форма такої автоматичної лонгації.

Як зазначає І.С. Шаповалова, можливість автоматичного продовження запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою під час підготовчого судового засідання є одним із наслідків відступу України від зобов'язань за ст. 5 Конвенції, який здійснив законодавець в умовах воєнного стану [6, с. 8].

Разом з тим, відсутність мотивованого судового рішення у формі ухвали про автоматичне продовження такого запобіжного заходу може становити істотне порушення вимог кримінального процесуального закону та ст. 5,6 Конвенції [6, с. 10].

Слід зазначити, що Законом України № 2111-ІХ від 03 березня 2022 року [3] внесені зміни до ст. 3 Закону України «Про попереднє ув'язнення», відповідно до якого *підставою для попереднього ув'язнення є: вмотивоване рішення суду про обрання як запобіжного заходу тримання під вартою або про застосування тимчасового чи екстрадиційного арешту, винесене відповідно до Кримінального і Кримінального процесуального кодексів України та/або рішення компетентного органу іноземної держави у випадках, передбачених законом, рішення суду про застосування запобіжно-*

го заходу у вигляді тримання під вартою на прохання Міжнародного кримінального суду про тимчасовий арешт або про арешт і передачу, а також постанова прокурора, прийнята у випадках та порядку, передбачених статтею 615 Кримінального процесуального кодексу України [7].

Отже, автоматична лонгація тримання особи під вартою – чи то у формі ухвали, чи то у інших формах (наприклад, листа) не є вмотивованим рішенням суду.

Звідси випливає необхідність усунути правову колізію та як мінімум привести у відповідність норми КПК та Закону України «Про попереднє ув'язнення», для чого слід визначитися із процесуальною формою такого судового рішення, вимог до його вмотивованості, а також щодо релевантності підстав застосування норми закону про автоматичне продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою судами.

Як доводить дослідження судових рішень у Єдиному державному реєстрі судових рішень (далі – Реєстр) серед причин автоматичної лонгації запобіжного заходу окрім таких зрозумілих причин як: припинення роботи суду, дистанційний режим роботи суду, відсутність електропостачання та інтернет-зв'язку, слідчі судді, суди зазначали у своїх ухвали такі причини як: подання прокурором клопотання про обрання запобіжного заходу із офіційної електронної адреси без електронного підпису [8]; неможливість розгляду клопотання раніше визначеним складом суду [9]; неможливість забезпечення участі обвинуваченого, який знаходиться у спеціалізованому закладі для проходження судово-психіатричної експертизи у судовому засіданні в режимі відеоконференції у Кіровоградській області [10].

Такий виключний порядок продовження запобіжного заходу виявив ще одну правову проблему – відсутність права на оскарження [11, 12].

Як вбачається з ухвал Дніпровського апеляційного суду, на які ми посилаємося вище [11, 12], таке процесуальне рішення суду, слідчого судді як автоматичне продовження строку дії запобіжного заходу не підлягає оскарженню ні у випадку його постановлення у формі ухвали, ні у тому випадку, якщо ухвала не була поста-

новлена, а підозрюваний (обвинувачений) отримував лише повідомлення про продовження строку запобіжного заходу.

Наразі важко сказати, чи це є упущення законодавця, чи він виходив з того, що підозрюваний/обвинувачений постане перед судом при першій же нагоді та питання про його перебування під вартою буде вирішено не в екстраординарному порядку, а у звичайному, передбаченому главою 18 КПК [5].

Можна лише констатувати, що така процедура продовження строків тримання під вартою є втручанням у право на свободу та особисту недоторканість та звуженням меж судового контролю (і в частині відсутності належної судової процедури продовження запобіжного заходу, і в частині відсутності правового механізму оскарження такого рішення).

На нашу думку, законодавцю слід розглянути можливість внесення змін у закон в частині можливості оскарження автоматичного продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

Питання пропорційності та співмірності такого втручання у права людини є відкритим і в подальшому може стати предметом розгляду в ЄСПЛ.

Частина 6 статті 176 КПК містить імперативну вимогу під час дії воєнного стану застосовувати тримання під вартою до підозрюваних, обвинувачених у вчиненні злочинів, передбачених статтями 109-114², 258-258⁵, 260, 261, 437-442 Кримінального кодексу України, за наявності ризиків, зазначених у статті 177 цього Кодексу. Відповідно до частини 7 статті 177 КПК під час дії воєнного стану до військовослужбовців, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні злочинів, передбачених статтями 402-405, 407, 408, 429 Кримінального кодексу України також застосовується виключно запобіжний захід у виді тримання під вартою [5].

У той же час, за змістом частини 4 статті 183 КПК слідчий суддя, суд може не визначати (отже, може й визначити) розмір застави у кримінальному провадженні щодо злочину, передбаченого статтями 109-114², 258-258⁵, 260, 261, 402-405, 407, 408, 429, 437-442 Кримінального кодексу України, що по суті передбачає можливість обрання іншого запобіжного заходу – застави.

Отже, вбачається певна правова колізія, яка створює умови для неоднакового застосування правових норм при розгляді клопотань про обрання запобіжного заходу слідчими суддями.

Таку правову колізію, на нашу думку, також слід усунути шляхом приведення частини 4 статті 183 Кодексу у відповідність із статтею 176 Кодексу.

Висновки. Зробивши аналіз правових норм, закріплених у статтях 176, 183, 615 КПК України, перехідних положеннях Кодексу та Закону України «Про попереднє ув'язнення», робимо

висновок, що є нагальна необхідність переглянути ці норми з метою усунення можливості для свавільного втручання у права людини на свободу та особисту недоторканність. Ці норми потребують внесення змін як з метою усунення правових колізій, так і з метою посилення функції судового контролю, зокрема, в частині повернення повноважень слідчого судді від прокурора у повному обсязі, а також необхідності передбачити законодавчо можливість апеляційного оскарження автоматичного продовження запобіжного заходу у виді тримання під вартою.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Європейська конвенція з прав людини та основоположних свобод. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
2. Указ Президента України № 64/2022 від 24 лютого 2022 року «Про введення воєнного стану в Україні». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/642022-41397>
3. Закон України №2111-IX від 03 березня 2022 року «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та Закону України «Про попереднє ув'язнення» щодо додаткового регулювання забезпечення діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2111-20#n7>
4. Закон України № 2462-IX від 27 липня 2022 року «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення окремих положень досудового розслідування в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2462-20#Text>
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. І. Шаповалова. Застосування положень ч. 5 ст. 615 КПК України під час здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану: окремі аспекти. \ \ Слово Національної школи суддів України. № 1-2 (38-39) 2022, с. 6–17. URL: http://slovo.nsj.gov.ua/images/pdf/2022_1_2_38_39/shkola_1-22022_new.pdf
7. Закон України № 3352-XII від 30 червня 1993 року «Про попереднє ув'язнення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3352-12#Text>
8. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108328277>
9. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/103828181>
10. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108287737>
11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108156524>
12. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108593714>